

Slavernijverbod en Nederland

DE TELOORGANG VAN EEN MIDDELGROTE
KOLONIALE MOGENDHEID

Groot-Brittannië concessionneert een deel van de VOC en WIC-kolonieën

2

Gerard Strijards Slavernijverbod en Nederland
1/8/2023

- ▶ Whitehall wil noordelijk van Frankrijk een militaire bufferstaat
- ▶ Het wil daarom een samensmelting van de BENELUX
- ▶ Ten behoeve van de soevereiniteit van Koning Willem I
- ▶ Hij moet uit de wingewesten de oprichting financieren van een militaire marine en een mobiel veldleger op basis van universele persoonlijke dienstplicht
- ▶ Dan kan het de voormalige koloniën terugkrijgen
- ▶ En geldleningen krijgen van de bank Rothschild te Londen
- ▶ Aldus de Britse minister van BuiZa Lord Castlereagh en premier Wellington

Castlereagh preciseert de voorwaarden

3

Gerard Strijards Slavernijverbod en Nederland
1/8/2023

- ▶ Den Haag moet de koloniën openstellen voor vrije handel voor Europese staatsburgers
- ▶ Die moeten daar de rechtsbescherming genieten alsaf ze thuis waren
- ▶ De Britten moeten alle grondrechten geldend kunnen maken die ze thuis hebben op basis van de Bill of Rights-1688, immers bevestigd door Willem III de Hollandse stadhouder
- ▶ De inlanders hebben deze privileges NIET op basis van deze concessievoorwaarden
- ▶ Nederland kan ze die natuurlijk ook gunnen bij nationale staatsregeling
- ▶ Dat moet Nederland zelf weten

Principiële ongelijkheid in de Nederlandse koloniën

4

Gerard Strijards Slavernijverbod en Nederland
1/8/2023

- ▶ Willem I ontleent aan de concessievoorwaarden het recht om een fundamenteel onderscheid te maken in de koloniën tussen Europese blanken en inlanders
- ▶ Hij doet dat krachtens de soevereiniteit die de monarchen in Wenen-1815 hem gunnen
- ▶ Deze interne bevoegdheid om de publieke rechtsorde samen te stellen is hem in persoon bij verdrag gegeven
- ▶ Hij krijgt haar niet krachtens de Grondwet die slechts werking heeft binnen het rijksgroendgebied te Europa
- ▶ De inheemsen niet-Europeanen zijn daarom geen volwaardige staatsburgers in die koloniën
- ▶ Zij hebben geen recht op de vrijheid van de fysieke persoonlijkheid en kunnen dus slaven zijn
- ▶ Als ze dat niet zijn komt dat door vrijwillige zelfbeperking van de soeverein

Tot 1848 regelt de kroon deze koloniale staatsorde bij Koninklijk Besluit

- ▶ De Grondwet-1815 stelt dat de Koning het opperbestuur heeft over de koloniën en overzeesche bezittingen
- ▶ In Koninklijke Algemene Maatregelen van Rijksbestuur voorziet de Kroon in staatsregelingen voor Nederlandsch-Indië, de Nederlandssche Antillen, Suriname, Fort El Mina en de nederzettingen te Malakka
- ▶ Ze gaan uit van het bestaan van ingezetenen die in slavernij te werk zijn gesteld en buiten de grondrechten staan
- ▶ Dat kunnen ook slaven zijn in overheidsbetrekking al gaat de Kroon ervan uit dat de slavernij onderwerp is van private overeenkomsten
- ▶ Voor het koloniale bestuur bestaat geen politieke verantwoordelijkheid jegens het parlement

Groot-Brittannië houdt echter supervisie over dit beheer: Nederland heeft een slechte reputatie

6

Gerard Strijards Slavernijverbod en Nederland
1/8/2023

- ▶ Al nadat de Hollanders de Portugezen uit de Indische Archipel hebben verjaagd krijgen ze wegens hun wreedheid jegens inlanders internationaal een slechts reputatie
- ▶ Dat zet zich voort nadien in de beheersmaatregelen namens de Staten van Holland en Zeeland getroffen op de plantages en nederzettingen in Hollands Essequibo, Demarary en Suriname waar de Zeeuwen zich blijvend vestigen
- ▶ Whitehall roept sedert 1713 regelmatig de Nederlandse gezant daarvoor op het matje
- ▶ Daarom hecht het na 1813 veel waarde aan de rapporten van de gouverneur-generaal Thomas Stamford Raffles die voor Londen de suzeriniteit voert over de Archipel tussen 1811-1824 als luitenant-gouverneur voor de Britse kroon
- ▶ Raffles vindt het verschil dat Willem I wil maken tussen inlanders en Europeanen verkeerd
- ▶ Deze suzeriniteit houdt Whitehall zich voor na 1815 via Sumatra-tractaten en Suriname-tractaten

Raffles bepleit dat Whitehall zich blijvend bemoeit met Nederlands koloniaal beheer via Sumatra-tractaten

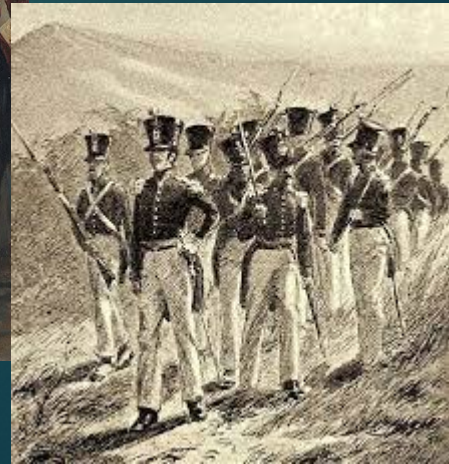
Gerard Strijards Slavernijverbod en Nederland
1/8/2023

- ▶ Den Haag vindt dat het zelf het wingewestbeheer moet kunnen bepalen
- ▶ Raffles meent dat dan alleen winstmaximalisatie per hectare beslissend zal zijn
- ▶ Hij stelt daarom een Indische staatsregeling op met hervormingen voor politie, justitie en binnenlands bestuur met zorg voor volkswelvaart
- ▶ Den Haag zal daarover jaarlijks aan Whitehall moeten berichten
- ▶ Whitehall is echter meer geïnteresseerd in de Nederlandse defensiebijdrage aan het Europees machtsevenwicht
- ▶ En snelle terugbetaling van de Rothschildleningen

Een deficit in de Nederlandse rijkskas van 2200 miljoen Rijnlandse guldens

- ▶ Willem I had een enorme ongedekte schuld aangegaan bij Rothschild onder garantie van de Britse regering
- ▶ Hij zou binnen tien jaar terugbetalen omdat Java gold als een rijk wingewest met exponentiële perspectieven bij agrarische cultuurprojecten
- ▶ Maar dan moest Nederland geen koloniale oorlogen voeren tegen inheemsen
- ▶ Daarom wilde Raffles de gelijkstelling van inheemsen met Europeanen en daarvoor zorgplichten vanwege het koloniale bestuur
- ▶ Evenwel, Willem zette het bewind van Daendels voort die uitging van horigheid van inheemsen
- ▶ En dat prolongeerde Willem ook in de Zuid-Amerikaanse bezittingen
- ▶ Het gevolg was dat politionele acties moesten worden ingezet, bekend als de Java-oorlog 1825-1830

Raffles bericht dat aldus een nefaste onderdrukkingspolitik wordt ingezet

9

- ▶ Raffles wist dat de Hollanders dachten dat onderdrukking de beste uitbatingsmethode was
- ▶ Hij meende dat de inheemsen zelf hun gronden moesten bewerken en de gewassen verkopen aan gouvernementsinstellingen
- ▶ Hij berichtte dat aan Willem I en A.R. Falck waarbij hij verwees naar ervaringen van Herman Muntinghe en Frederik Rothenbühler die wezen op het belang van het intact houden van het inheemse rechtssysteem
- ▶ **Herman Daendels** had dat niet willen doen en was terechtgekomen in beheersingsconflicten, kettingarbeid en dwangcultures
- ▶ Whitehall benoemde Raffles als luitenant-gouverneur op Benkoelen in Sumatra: teneinde de heerschappij van Nederland te breidelen

1/8/2023

Gerard Strijards Slavernijverbod en Nederland

- ▶ Daendels doet haar aanleggen als defensiemaatregel tegen de Britten
- ▶ Dezen willen hun Imperium in het Verre Oosten uitbreiden
- ▶ Maar ze lijden al onder Imperial Overstretch
- ▶ De vorsten moeten in hun land arbeiders ronselen om herendienst te verrichten
- ▶ Met verplichte dagtrajecten en parken
- ▶ Indien deze niet gehaald worden worden vorst en arbeiders aansprakelijk gesteld wegens misdrijven tegen het gezag
- ▶ 12000 Javaanse dwangarbeiders worden omgebracht
- ▶ Willem I vindt het een voorbeeld hoe het moet en voert het na 1825 in voor de Javaanse koffiecultures
- ▶ Uiteraard draagt de weg nog steeds bij aan de planologische infrastructuur van Java: Sukabumi, Malang en Bandung kwamen tot bloei
- ▶ Het blijft tot 1942 een voorbeeld van betere koloniale politiek in Den Haag

Het cultuurstelsel van Van den Bosch is verkapte slavernij 1830-1942

11

- ▶ De boeren moeten per hectare in gebruik zijnde agrarische oppervlakte producten leveren die het koloniaal bestuur opgeeft op jaarbasis: koffie, thee, kina, indigo, suiker
- ▶ De boer krijgt plantloon voor het gewas
- ▶ De vorst verzamelt de oogsten en levert die bij de controleur in
- ▶ Deze betaalt uit aan de vorst die de lonen verdeelt
- ▶ Wie geen grond bezit moet 66 dagen herendienst verrichten

De vorst krijgt provisie in geld en natura en ze zijn beambten wier aanstelling erfelijk is

De controleur levert af aan de Nederlandsche Handelsmaatschappij die de export en prijsbetaling regelt

Dat levert batige sloten op ter delging van de staatsschuld van de Kroon via het amortisatiesyndicaat dat buiten de ministeriële verantwoordelijkheid valt

Kettingarbeid en dwangcultuur exemplarisch in Suriname

- ▶ Via het cultuursysteem lukt het niet alleen om de schulden versneld af te betalen, maar ook om de kanaal- en spoorweginfrastructuur van Nederland te verbeteren na 1840
- ▶ De NHM – nu ABN/AMRO – boekt al in 1834 zes miljoen gulden winst dat oploopt in 1857 tot vijfenveertig miljoen
- ▶ Daarom moet deze aanpak ook voortgezet worden in Suriname
- ▶ De geschiedenis van Saïdja en Adinda uit de Max Havelaar gaat over de daaruit voortvloeiende misstanden op Java, die ook op Suriname geprojecteerd kunnen worden
- ▶ De Agrarische wet van 1870 maakt daaraan geen einde

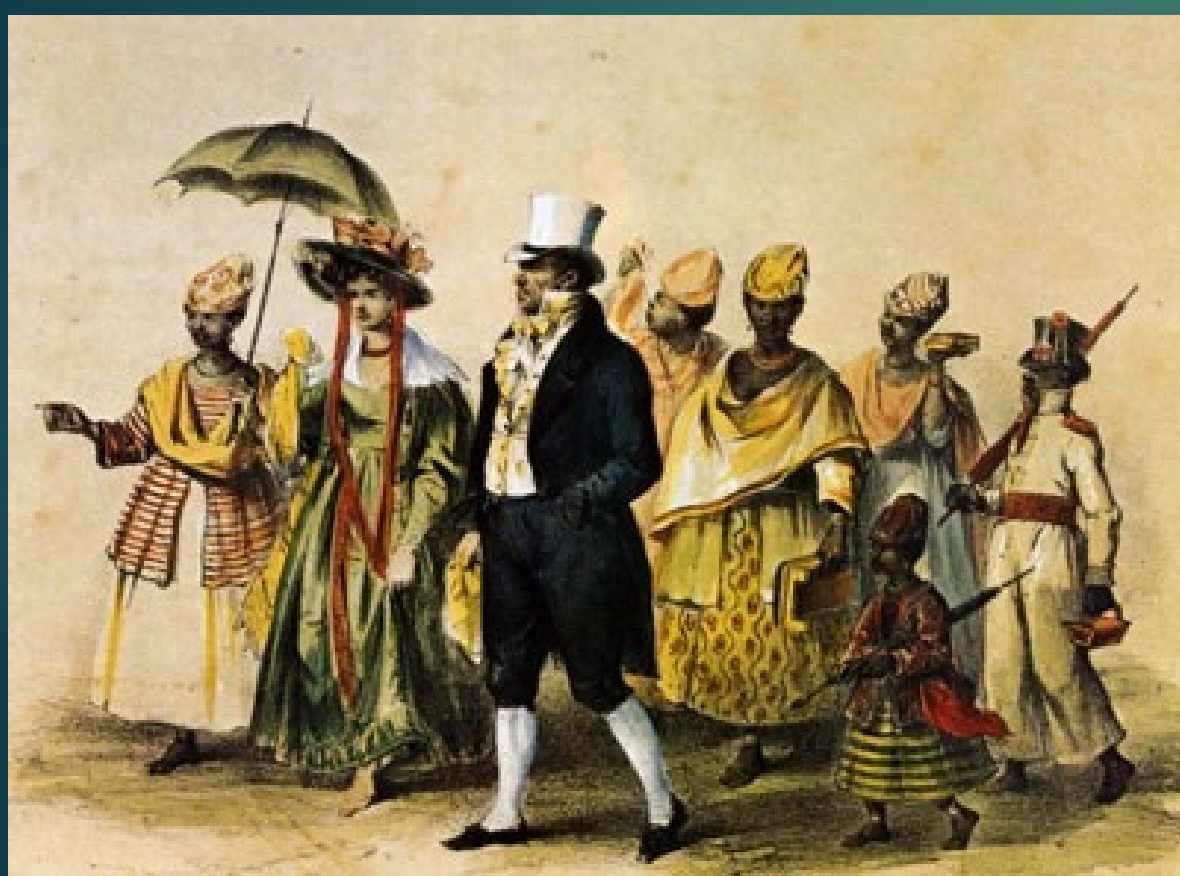

Koeliecontracten in 1863: gecamoufleerde slavernij

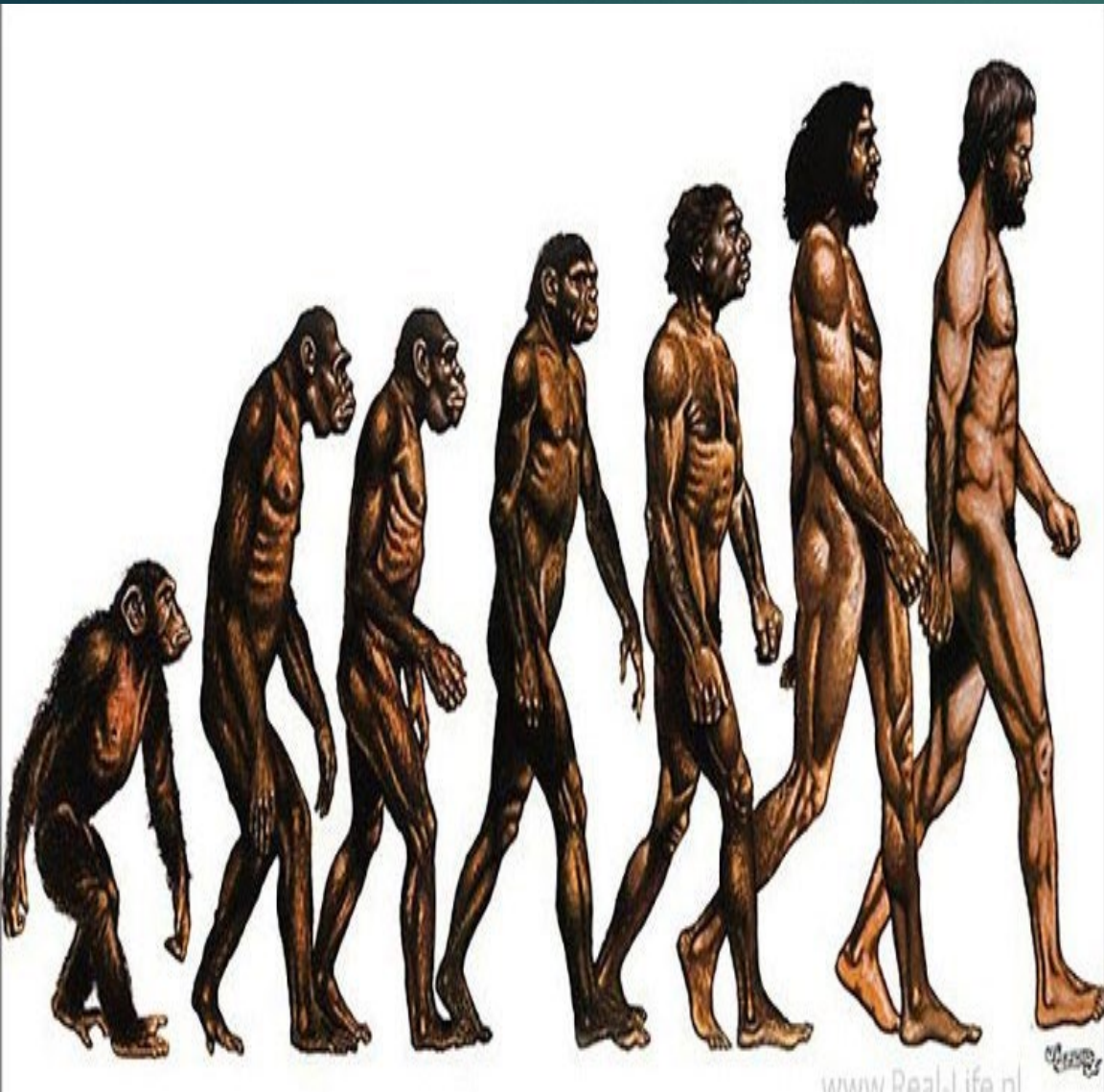
13

Gerard Strijards Slavernijverbod en Nederland
1/8/2023

- ▶ In Groot-Brittannië ontstond na 1800 moreel bezwaar tegen de slavernij binnen de kroonkolonies en bezittingen
- ▶ In Engeland echter werd een fundamenteel onderscheid tussen rassen levendig op basis van een biotisch-sociale uitleg van de evolutietheorie
- ▶ Op Bijbelse gronden vond men dat koloniale onderwerping van minderwaardige rassen geoorloofd was
- ▶ En dat in ieder geval geen verdragsmatig bezwaar universeel zou moeten worden gecodificeerd tegen de handel in dat soort rassen
- ▶ Koeliecontracten waren geoorloofd mits humanitaire minima maar van overheidswege geborgd waren
- ▶ De **Slavery Abolition Act** is een wet die deze praktijken in 1833 gedooft en alleen de verkoop van mensen als goederen bestraft

Darwins biotisch evolutionisme remmende factor

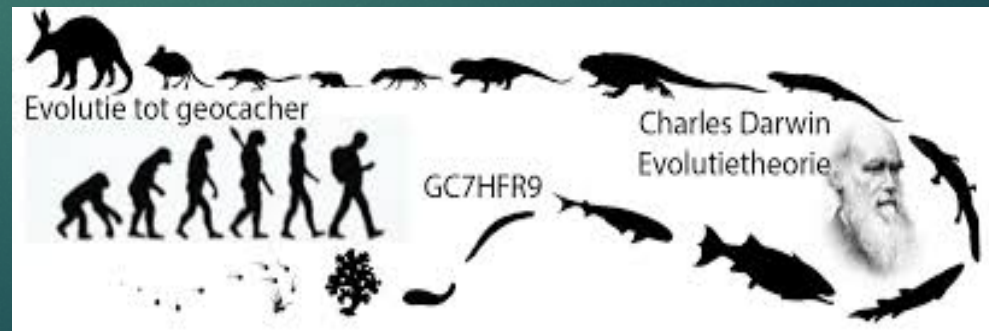

- ▶ Darwin wilde Anglicaans geestelijke worden
- ▶ Hij wilde het universeel naturalisme verenigen met de Bijbel en de biologische ontwikkeling van het menselijk genus verenigen met Genesis
- ▶ Het Home Office stelde geestelijken aan als ambtenaren Binnenlandse Zaken: Engeland was een perfecte theocratie
- ▶ Darwin stond een gefaseerde teleologische scheppingsdaad voor
- ▶ Met rassen waarbij het ene voorlijk was jegens het andere
- ▶ Hij sloot aan bij het godsbewijs van Lamarck: de ingewikkelde schepping duurt aeonen en is nog niet voltooid
- ▶ Het blanke ras is echter al perfect en het heeft dan ook recht op heerschappij van de aarde

Darwin voer uit om de “missing link” NIET te vinden

15

- ▶ Darwin wilde “natuur” en Bijbel verenigen: de naturalistische theologie
- ▶ Het ging erom om aan te tonen dat er geen “missing link” was tussen aapmens en mensaap
- ▶ Hij zocht gebieden op waar hij eigenaardige doorontwikkelde diersoorten wist
- ▶ Om aan deze soorten het biologisch evolutionisme te kunnen demonstreren en aldus de natuurtheologie proefondervindelijk te bewijzen
- ▶ Wat hinderlijk was bij deze deductie zag hij opzettelijk niet
- ▶ Zijn opzet was om de te demonstrenen dat het witte ras doorontwikkeld was en de andere halverwege waren blijven steken
- ▶ Zodat het doorontwikkelde de achtergeblevene moest opvoeden en dus regeren
- ▶ Dat paste bij het Brits Imperialisme: Darwin was beproefd een loyaal Anglicistisch ambtenaar

1870 overal Empirial Overstretch voelbaar

16

1/8/2023

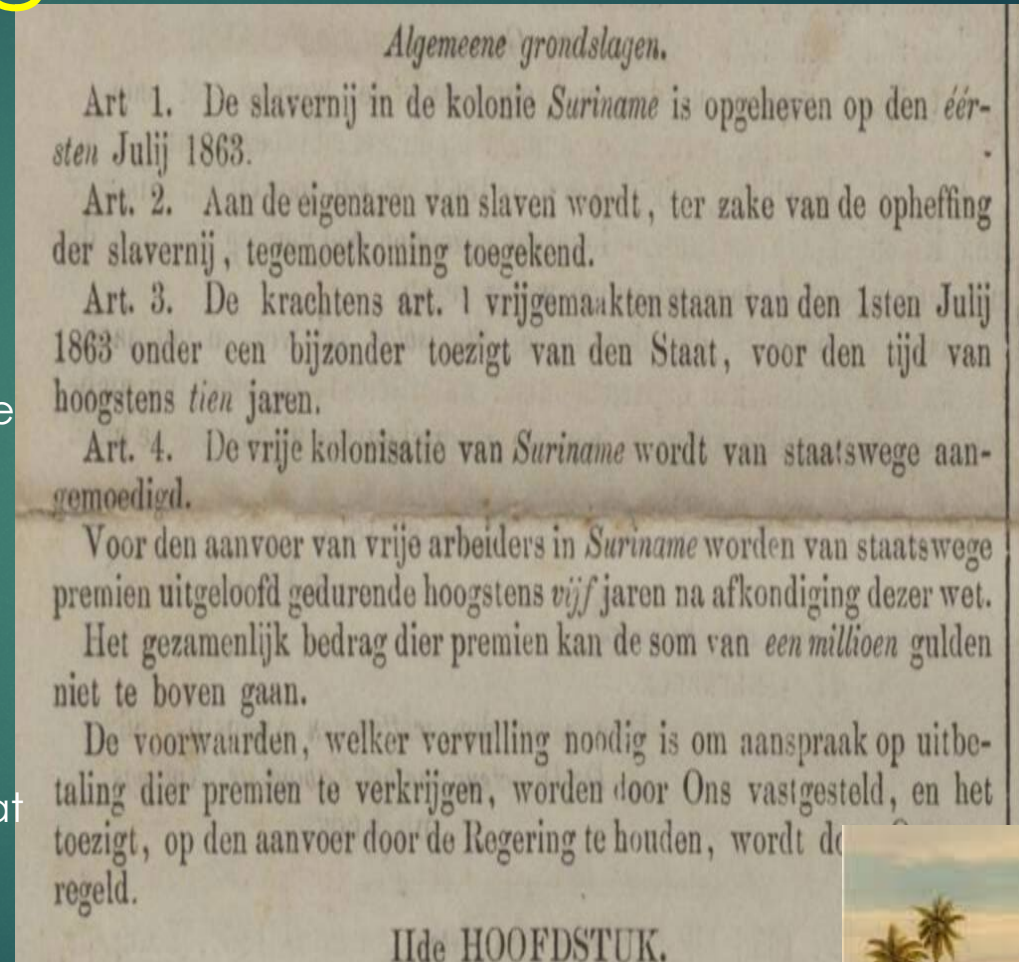
Gerard Strijards Slavernijverbod en Nederland

- ▶ Opening Suezkanaal leidt tot een enorme toename van het transoceanisch handelsverkeer
- ▶ Zoals ook kort daarna met het Panamakanaal
- ▶ Koloniale mogendheden krijgen te maken met een multinationale influx zonder inculturatie
- ▶ Ze gaan daarom politiestaten maken van hun koloniale gebieden met expeditionaire brigades
- ▶ De afschaffing van het onderscheid tussen inheemsen en Europeanen wordt daarom beheersmatig problematisch
- ▶ Al erkent men dat slavernij strijdig is met het intermenselijk gelijkheidsbeginsel, men gaat toch constructies bedenken omdat toch niet te hoeven uit te voeren in de koloniale gebieden

Darwins werkhypothese betreffende achterlijke rassen legitimeert

- ▶ De afschaffing van de slavernij gebeurde steeds bij nationale maatregel zoals een wet
- ▶ Voor een universele verdragsgrondslag waren de Europese mogendheden niet te vinden
- ▶ Dat zou pas in 1927 gebeuren via een besluit van de Volkenbondsraad
- ▶ Bij koloniale wet – verordening of ordonnantie – kwam gefaseerd deze afschaffing tot stand vanaf 1860 in Nederlandsch-Indië en in 1863 bij landsverordening in Suriname en het Caribisch gebied
- ▶ Maar daarbij hoorden uitvoeringsreglementen die nog jaren niet geslagen werden tot eind 1873 omdat de koning nog altijd het opperbestuur hield over de koloniale gebieden
- ▶ De gedachte dat het zwarte ras achtergebleven was in evolutionaire ontwikkeling bleef daarbij een schijnbaar wetenschappelijke, immers biologische, legitimatie houden tot 1945

De biotische evolutietheorie geeft aan kolonisatie na 1900 een nieuwe grondslag

18

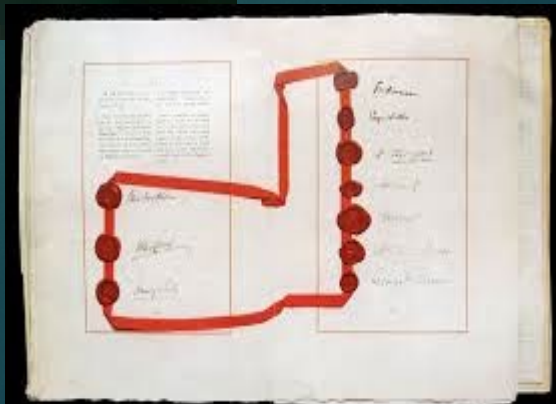
Gerard Strijards Slavernijverbod en Nederland
1/8/2023

- ▶ Kolonisatie betekent altijd een onderscheiding tussen heersers en overheersten
- ▶ Na 1900 neemt de Europese en Amerikaanse koloniale wedloop toe
- ▶ De USA begint een koloniale oorlog tegen Spanje en wint de Filippijnen, Cuba, Porto Rico teneinde daar strategische maritieme bases te vestigen
- ▶ Duitsland probeert in West- en Oost-Afrika ook koloniaal gebied te krijgen
- ▶ Terwijl Japan en Rusland een oorlog uitvechten om Korea 1904-1905
- ▶ Ze komen allemaal met Darwinistische rechtvaardigingen van deze expansies
- ▶ En brengen weer hele volkeren onder vreemd juk
- ▶ De slavernij krijgt alleen maar een andere uiterlijke verschijningsvorm

Het Volkenbondstatuut 1920 kent het rassengelijkheidsprincipe niet

- ▶ Japan eiste te Parijs dat het interstatelijke gelijkheidsbeginsel, het nationaal zelfbestemmingsrecht en het rassengelijkheidsprincipe leidend zou zijn voor de Bond
- ▶ Maar de westelijke geallieerden, allemaal kolonisatoren, wilden dat beslist niet
- ▶ Wilson, die in de USA te maken had met de fundamentele ongelijkheid tussen Afro-Amerikanen en de WASPS evenmin
- ▶ Wel kwam de Bond in 1927 met een Verdrag over deze gelijkheid en dus de verwerping van slavernij maar de Bond was zelf al gediscrediteerd
- ▶ Bovendien werd het verdrag niet door de koloniale mogendheden nationaal uitgevoerd

Ook het VN-Charter borgt het rassengelijkheidsprincipe niet

- ▶ Het Internationaal verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie 1965 gaat wel van dat beginsel uit
- ▶ Maar het codificeert het niet
- ▶ Het doel van het verdrag is voor ieder menselijk wezen op aarde alle grondrechten die als gelijkheidsrechten zijn te beschouwen te borgen in de nationale rechtssfeer
- ▶ Er zijn 179 staten partij bij maar zij moeten alle verschillende implementatiemaatregelen invoeren en niet alleen wetten
- ▶ Toezicht wordt uitgeoefend door de Commissie voor de uitbanning van rassendiscriminatie dat zelf geen doorzettingsmacht heeft